

La suprazonza cantunala dils caus-fontauna dil Grischun (da san.): Simon Caviezel, president, Peter Schmid, actuar, Stefan Fankhauser, vicepresidente, Martina Berri, finanzas, Johannes Studer, menader formaziun ed Ueli Wehrli, anteriur president.

FOTOS MARTIN GABRIEL

Radon ed aua da fontauna

Venderdis vargou han ils caus-fontauna dil Grischun salvau lur radunonza generala a Val Sogn Pieder. Igl ei stau l'emprema radunonza sut il presidi dil sursilvan Simon Caviezel. Sper las tractandas usitadas ein ils caus-fontauna vegni informai davart la tematica dil radon e contacts pusseivels cun l'aua da fontauna.

MARTIN GABRIEL/FMR

«L'autocontrolla ei indispensabla», ha *Stefan Näf*, il specialist per l'aua da beiber tier igl Uffeci cantunad per la segirtad da victualias e la sanadad d'animals, detg en siu referat ch'ei staus il tema principal dalla radunonza generala dils var 75 caus-fontauna dil Grischun il davos venderdis a Val Sogn Pieder. Stefan Näf ha referiu davart controllas regularas en ils provediments d'aua. El ha era explicau ils tests e las expertisas pusseivlas.

Plinavon ha il specialist referiu davart ils sistems, co ins catta il radon ella tiara. Radon seigi in gas ch'ins freidi e vesi buca, ha Stefan Näf detg. Mo ei settracti d'in gas radioactiv che derivi dil grep che cuntegni uran e sedividi ella tiara. Radon caschuni cancer dil lom. Sco quei ch'il referent ha era mussau sin ina folia ein 10% dils cass da cancer dil lom d'attribuir a contacts cun radon. Perquei ha il referent appellau als caus-fontauna da far tut il pusseivel per eliminar preventivamein ils prighels ch'ins sappi eliminar. Alla fin dil referat eisi vegniu discussiunau davart la protezzion dil radon per las collaboraturas e dils collaboraturs dils provediments d'aua.

Promover l'informaziun

Ils caus-fontauna han tematisau a Val Sogn Pieder l'influenza dil gas radon sin l'aua. *Simon Caviezel*, dapi in onn president dils caus-fontauna dil Grischun (mira box) ha accentuau en discuos cun la FMR che gas radioactivs sco il radon seigien in tema impurtant per l'informaziun da mintga cau-fontauna. L'uniun cantunala vegli promover quella informaziun. *Simon Caviezel* ha declarau: «All'adressa dallas consumantas e dils consumers d'aua da beiber

vulesse jeu dir che nus astgein beiber cun buna conscienza nosa aua da tgiern. Mintga cau-fontauna ha la scolaziun necessaria per separar l'aua da beiber dall'aua che savess cunter gas sco radon.» En quei connex vulesse el aunc aschuntar entzategi, ha *Simon Caviezel* detg: «Nus s'occupein oz aunc dad autras chemicalias fetg pintgas e pli nunenconuschantas ell'aua da fontauna. Quellas ein da cumbatter urgentamein. Mo per quels pass drovi ei decisiuns dalla politica sin scalem svizzer. Tonaton vulesse jeu menziunar che nus ella muntogna havein – cumparegliau cun autras regiuns svizas – fetg pigns problems cun chemicalias.»

Buna qualitat d'aua

Simon Caviezel ha detg che mintga vischnaunca vegli offerir a sias habitontas ed a ses habitonts la megliera aua da beiber. Ed ina buna qualitat hagian las vischnauncas grischunas senza dubi. Certas differenzas regiunales e localas seigien dadas. Ei detti regiuns cun dapli mineralias che autras. «Jeu cattel che nus el Grischun ed era en Svizra havein gronds avantats cun la qualitat da noss'aua, sche nus cumparegliein quella en certas tiaras igl exteriur ch'ins freida il clor ell'aua da beiber. Il clor cumbatta bein las bacterias, mo il fried ell'aua da beiber ei malemperneivels.»

Differenzas ein dadas

«Mintga provediment d'aua ei auters», ha *Simon Caviezel* detg. «Entscheiver entscheiva tut cullas finanzas. Ei dat vischnauncas che han daners ed investeschan bia en il provediment d'aua. E lu datti deplorablaimein era vischnauncas che stuessen investir, mo che han buca las finanzas persuerter.» Plinavon detti ei provediments cun grondas reservas d'aua da beiber

ed il cuntrari detti ei era. «Ei ha naturalmeindau novas prescripziuns che han era obligau las vischnauncas da far investiziuns e da metter ils provediments d'aua sin in stan actual.»

La secunda generaziun en uffeci

L'uniun dils caus-fontauna dil Grischun ei vegnida fundada igl onn 2007. Actualmeindau ha l'uniun 150 commembras e commembras che lavuran sco cau-fontauna ni era sco surveglader da fontauna els provediments d'aua dallas vischnauncas grischunas. Ils emprems 16 onns ha *Ueli Wehrli*, il gestiunari da Aquagrischa, tgamunau l'uniun dils caus-fontauna. *Simon Caviezel* ch'ei vegniu elegiu avon in onn a Zernez sco president ei in representant dalla generaziun giuvna da caus-fontauna. Els fundaturs dall'uniun seigien ussa per gronda part pensiunai, di *Simon Caviezel*. El ei cau-fontauna dalla vischnaunca da Laax ed el ei igl emprem Sursilvan che presidescha l'uniun cantunala dils caus-fontauna. Igl emprem onn d'uffezi seigi staus in onn variot per el, ha *Simon Caviezel* detg en discuos cun la FMR. «En nosa uniun sebase ina gronda part dalla comunicaziun sin barats d'experientschas. Il barat ei il pli interessant era vid il menar quella uniun.» La lavur per el da presidiar ils caus-fontauna seigi buca ina gronda incumbensa, ha *Simon Caviezel* detg. «Igl onn vargou havein nus giu duas sesidas da suprazonza. E lu haiel jeu aunc giu zacons telefons da collegas che han duvrau sclariments.» (fmr/mg)

CULTURA

Marie Louise Werth gudogna «Bündner Award»

Sonda sera ha l'uniun «Bündner helfen Bündnern» surdau siu premi «Bündner Award 2024» alla musicista sursilvana *Marie Louise Werth*. Sco quei che la giuria ha motivau, ha ella survegniu il premi per siu engaschament social e musical sco era per la promozion naziunala ed internaziunala dil romontsch, da musica e cultura grischuna. Sco «lady grischuna al clavazin» vegn Marie Louise Werth titulada e percepida gia dapi decennis. Ella seigi ina cantadura cun cor, ferma vusch e preschientscha, sco era ina personalitad perschuada, aschia la giuria dil «Bündner Award». Sco cantadura, pianista, entertainera e pedagoga da musica ei la Sursilvana dapi 1987 activa sillas tribunas naziunales, quei sco artista solo e sco cantadura dalla gruppa Furbaz. Siu album actual «A Breeze Of Emotions» resumescha sia multifariadad. El cuntegn tetels culminonts e tocs sco «Pur'amur», «Maggia d'amur», «Viva la Grischina», «Die fünfte Jahreszeit» ed auters. Siu repertori tonscha naven da numerusas atgnas cumposiziuns, tetels da Nadal, balladas melodiusas classicas, swing, jazz, pop tochen fado e boogie-woogie.

Marie Louise Werth, la entertainera oriunda da Mustér. FOTO MAD

SUMVITG/SURREIN

Cun carniertg sil Péz Russein

La dumengia han igl actur *Gian Rupp* ed il musicist *Fränggi Gehrig* presentau il toc «Speck auf dem Tödi» en casa da scola a Sumvitg/Surrein. La presentaziun ei vegnida arranschada da Sumvitg Turissem. Igl emprem da settember 2024 eis ei stau exactamein 200 onns dapi ch'il Péz Russein/Tödi ei vegniu ascendiu l'emprema ga. Quei eveniment ha igl autur *Emil Zopfi* nezegiau per scriver in toc teater musical. En quel vegn la historia dalla premascensiu tematisada en ina moda e maniera divertenta. D'ina vart perquei ch'els Glarunes han mai propri saviu secuntentar che Grischuns ein stai sco emprems sil Péz Russein. Els sez ein lu denton stai sco emprems sil Tödi, il péz ch'ei buca dil tut aschi aults sco siu schumellin, il Péz Russein. A *Gian Rupp* eis ei reussiu da raquintar la historia cun bia scharm, en vestgiu d'alpinist e secapescha cun in detg toc carniertg. Cutgnas carniertg havevan ils dus catschadurs Placi Curschellas ed Augustin Bisquolm schau sil Péz Russein tier la premascensiu. Quei duevi esser la perdetga ch'els seigien stai sco emprems sil péz. La musica cuagl acordeon da *Fränggi Gehrig* ha dau ina tempru tut speciala a quella presentaziun ton originala sco humoristica. (fmr/hh)

Gian Rupp (dretg) e Fränggi Gehrig el toc «Speck auf dem Tödi». FOTO HANS HUONDER

RECLAMA

IMMER WEITER WEITER WEITER WEITER
IN SOZIALER ARBEIT.

Erfahre, wie dich unsere 60 Weiterbildungen im Bereich Soziale Arbeit weiterbringen.
ost.ch/weiterbildung

OST

Il niev president Simon Caviezel ha beneventau la radunonza communal.

Ils caus-fontauna dil Grischun han saviu tedlar differents referats.